



Ohranjeni stari mejniki nekdanjih dežel in gospostev v Sloveniji

Stari temelji še vedno veljavne osnovne prostorske razdelitve Slovenije

IZVLEČEK

Še danes upravno veljavne meje katastrskih občin dostikrat temeljijo na veliko starejših mejah gospostev, ki jim ponekod v Sloveniji s pomočjo urbarjev lahko v preteklost sledimo vsaj do 16. stoletja. Te meje so opredeljevale tudi nekdanje nadrejene meje okrajev, okrožij, dežel in držav. Zato ponekod na mejah katastrskih občin še vedno najdemo ohranjene starejše mejnike. V prispevku predstavljamo mejnike med nekdanjima avstroogrskima deželama Koroško in Štajersko ter mejnike nekdanjih gospostev Švarcenek, Jama, Kanal, kartuzija Bistra in Konjice.

Ključne besede: mejnik, dežela, gospostvo, katastrska občina, grb

ABSTRACT

Preserved old boundary stones of former lands and estates in Slovenia: Ancient Foundations of Slovenia's Still-Valid Basic Spatial Division

Existing administratively valid boundaries of cadastral municipalities are often based on much older boundaries of estates. In some parts of Slovenia these boundaries can be traced back to at least the 16th century using preserved land registers. These boundaries also defined the former superior boundaries of districts, counties, provinces, and countries. On some locations of the cadastral municipality boundaries, older boundary marks can still be found. We present the boundary marks of the former Austro-Hungarian provinces Carinthia and Styria and the former estates of Švarcenek, Jama, Kanal, the Carthusia Bistra, and Konjice.

Key words: boundary stones, lands, estates, cadastral municipalities, coat of arms

Ko na terenu naletimo na star klesan mejnik z vklesanimi napisi ali celo reliefnimi grbi, večina najprej pomisli: »Poglej kako lepa zgodovinska dediščina, le kaj je to nekdanj označevalo in zakaj ga še niso prestavili v muzej?« Vendar ima večina takih mejnikov, ki so ohranjeni na prvotnih mestih, še vedno veljavno vlogo v katastru nepremičnin, lahko pa tudi v gozdarskih evidencah. S svojimi napisi in grbi nemalokrat odstirajo zgodbe o preteklih upravnih delitvah Slovenije ter njihovih lastnikih. V prispevku na kratko predstavljamo zgodbe starih mejnikov, ki so se ohranili na še zdaj veljavnih mejah katastrskih občin.

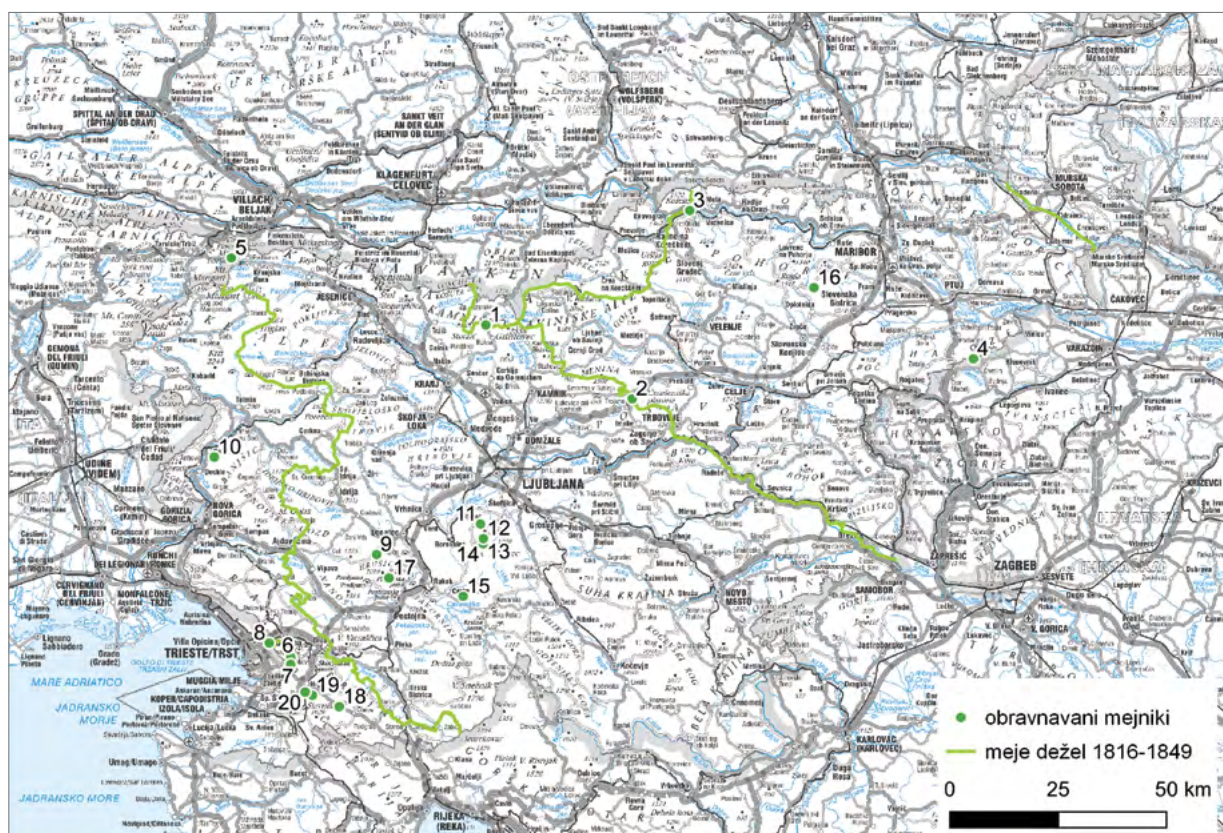
Večina veljavnih mej katastrskih občin temelji na mejah sosesk oziroma naborniških (konskripcijskih) občin iz let 1770–1772, ki so jih uvedli zaradi potreb takrat na novo uvedene naborniške vojske (Žontar 1980; Mlakar 1996). V času jožefinske zemljiškokatastrske izmere so jih uporabili za opredelitev mej katastrskih občin, znotraj katerih so izvedli oceno donosnosti zemljišč. V času franciscejske zemljiškokatastrske izmere, ki je tudi podlaga sedanjega katastra nepremičnin, so jih prvič geodetsko izmerili in kartirali. To so na območju Slovenije izvedli v letih od 1818 do 1867. Pričeli so s Primorsko z Istro (1818–1823), sledili sta Kranjska (1823–1826) in Koroška (1826–1828) ter nazadnje Prekmurje, ki je bilo tedaj kot Slovenska krajina del ogrskega dela monarhije. Na vrsto je prišlo šele v letih od 1856 do 1867 (Slak s sodelavci 2020). Meje naborniških občin so temeljile na že predhodno opredeljenih mejah gospostev in vasi, zato jim lahko s pomočjo ohranjenih opisov iz starih urbarjev ponekod sledimo še veliko dlje nazaj v zgodovino, vse do nekako 16. stoletja (Kozorog in Triglav Čekada 2025; Kozorog 2008; Triglav Čekada, Kozorog in Premrl 2025;

Slika 1: Star mejnik (št. 12 na sliki 2) in novejša kovinska tabla, ki označuje prehod med sedanjima občinama Brezovica in Ig na prevalu Zamlake pod Krimom (foto: Mihaela Triglav Čekada).



Avtorica besedila:
MIHAELA TRIGLAV ČEKADA,
 doktorica geodezije
 Geodetski inštitut Slovenije
 Jamova cesta 2, 1000 Ljubljana
mihaela.triglav@gis.si

COBISS 1.04 strokovni članek



Slika 2: Meje nekdanjih dežel (vir: Dolinar s sodelavci 2011) in s številkami predstavljeni stari mejniki na državni pregledni karti 1 : 1.000.000 (vir: GURS): 1. Jezersko, 2. Zajasovnik, 3. Murenhof, 4. Velika Varnica, 5. Rateče, 6.–8. mejniki nekdanjega mesta Trst okrog Lipice, 9. Pri jesenu, 10. Kanalski Vrh, 11.–14. mejniki Bistre pod Krimom, 15. Velika Slivnica, 16. Sveti Trije kralji, 17. Pri lepi jablani, 18. Markovščina, 19. pod vrhom Jezero in 20. Strpen pod Glavico.

Triglav Čekada 2023; Triglav Čekada, Rože in Škafar 2022). Dele prvih mej gospostev na naših tleh so določili že v 10. in 11. stoletju, kakršna sta primera loškega in blejskega gospostva (Perko 2011). Za to območje Melik (1950) celo namiguje, da bi znale biti nekatere njune meje še starejše in naj bi temeljile celo na predfevdalnih mejah planin. Tega žal ne moremo preveriti, saj so prvi še vedno ohranjeni urbarji gospostev s kratkimi opisi mej šele iz 13. stoletja (Korošec 1993; Perko 2011).

Vsaj do 16. in 17. stoletja meje gospostev niso bile zelo podrobno

opredeljene, največkrat je šlo bolj za splošne opise v slogu » ... z vrha tega hriba meja teče na naslednje sedlo, potem sledi temu potoku ...« (Maček 1985a). Poleg dobro določljivih naravnih danosti, kot so vrhovi, grebeni, kamniti osamelci, potoki, izviri in podobno, so ponekod za označbo mej uporabili ostanke rimskih utrd, kot je na primer del rimskega zapornega zidu *Claustra Alpinum Iuliarum* pri Zaplani, pa tudi rimskih cest (Triglav Čekada 2022). Če so mejna mesta povsem jasno določljiva v naravi, niti ne potrebujejo dodatne označbe z mejnikom. Stare mejnike zato lahko pričakujemo predvsem na

blagih prevalih, čez katere so tekle stare poti, saj taki prevali v naravi niso enolično določljivi. Tu so se tovarniki ustavili na vrhu vzpona in potem svojo pot nadaljevali navzdol v drugo gospostvo. Taki mejniki na prevalih so imeli enako vlogo kot jo imajo v sodobnosti kovinske občestne table, ki označujejo prehod iz ene občine v drugo (slika 1, št. 12 na sliki 2). Da so dobro določene meje zelo pomembne, se kaže tudi v omembi potrebe po urejenih in označenih mejah gozdov že v prvih gozdnih redih, ki so za današnje ozemlje Slovenije nastali že v 15. in 16. stoletju (Smole 1985; Korošec 1993).

Slabo določene meje, ki jih podložniki niso dovolj dobro poznali, so povzročale prepire, zato so lastniki gospostev in upravniki trgov dokumentirano vsaj od srednjega veka naprej redno, na nekaj let ali celo vsako leto, opravljali oklice ali tudi obhode po mejah na določen dan v letu. Obhodi mej so imeli praviloma tudi versko konotacijo, tako da je pri njihovi izvedbi sodeloval lokalni župnik, sama izvedba pa je imela obliko procesije. Te so vsakokrat izvajali na dan določenega svetnika (Šmitek 2004; Triglav Čekada, Rože in Škafar 2022; Triglav Čekada 2023). Povezanost vere z mejami izhaja še iz rimske dobe, ko so častili posebnega boga mej Termina, takrat so ob postavitvi vsakega mejnega kamna opravili obred žrtvovanja. Zato ni presenetljivo, da se je v ljudskem izročilu tudi pri nas ohranilo veliko pripovedk o tem, kakšen smrtni greh je nedovoljeno predstavljanje mejnikov (Hrobat 2009; Triglav Čekada, Rože in Škafar 2022; Triglav Čekada in Bratož - Ježek 2024).

Meje gospostev pa so bile hkrati še osnova za meje višjih teritorialnih delitev, od okrajev in okrožij do dežel. Večje enote so bile sestavljene iz teh najnižjih teritorialnih enot. Po uvedbi katastrskih občin konec 18. stoletja so te prevzele vlogo mej, na katere so se naslanjale novonastale, hierarhično višje meje. Tako stare meje gospostev, ki so ohranjene v še vedno veljavnih mejah katastrskih občin, pričajo o zelo dolgi kontinuiteti pravne urejenosti prostorske razdelitve na naših tleh. V nadaljevanju s slikami prikazani ohranjeni stari mejniki so na sliki 2 označeni na preglednem zemljevidu Slovenije.

Ohranjeni mejniki nekdanjih dežel

V dolini reke Kokre na Jezerskem (št. 1 na sliki 2) ter v naselju Zajasovnik pri Trojanah (št. 2) in zaselku Murenhof pri Dravogradu (št. 3) najdemo tri ohranjene deželne mejnike med nekdanjimi deželami Koroško, Kranjsko

in Štajersko, ki še vedno imajo tudi vlogo mejnikov katastrskih občin (slika 3). Vsi trije so kot spomeniki lokalnega pomena vpisani v register kulturne dediščine (medmrežje 1, 2, 3). Na Jezerskem stojita eden ob drugim dva mejnika: prvi, na katerem je več ohranjenih napisov, je mejnik dežele Kranjske, drugi, ki ima obliko valja, je mejnik Koroške. Prvi je po obliki enak kranjsko-štajerskemu mejniku pod Trojanami, drugi pa koroško-štajerskemu mejniku iz bližine Dravograda. Oba koroška mejnika imata ohranjeno samo vrstno številko, vse ostale napise so v preteklosti odklesali. Bolj povedna sta kranjski in štajerski mejnik, saj so na njiju ohranjeni napisi z imeni in razdaljami do najbližjih večjih mest. Na jezerskem mejniku v zaselku Spodnje Fužine so sicer odklesali nemška poimenovanja, razen na stranici, ki se skoraj stika s koroškim mejnikom, saj tja kamnosek z orodjem ni dosegel. Vsi trije so bili postavljeni pred razpadom

Slika 3: Ohranjeni deželni mejniki med Štajersko, Kranjsko in Koroško: a.) Jezersko (št. 1 na sliki 2), b.) Zajasovnik pri Trojanah (št. 2 na sliki 2) (foto: Mihaela Triglav Čekada) in c.) Murenhof pri Dravogradu (št. 3 na sliki 2) (foto: Natalija Novak).





Slika 4: Ohranjena deželna mejnika: a.) Štajerske in Hrvaške na južni meji katastrske občine Velika Varnica (št. 4 na sliki 2) (foto: Stane Tršan) in b.) Kranjske in Furlanije Julijske krajine v Ratečah (št. 5 na sliki 2) (foto: Mihaela Triglav Čekada).

Avstro-Ogrske monarhije oziroma nekje v 19. stoletju. Mejnika v dolini reke Kokre in v zaselku Murenhof sta se ohranila na originalnih lokacijah, le mejnik pod Trojanami je premaknjen; v času širitve magistralne ceste čez

Trojane v tripasovnico so ga postavili na z betonom zalito komunalno cev. Pred gradom Brežice najdemo še en premaknjen štajerski mejnik, ki je podoben temu pod Trojanami (Lisec s sodelavci 2020).

To sicer niso edini ohranjeni mejniki nekdanjih avstroogrskih dežel pri nas, ob reki Muri na nekdanji meji med avstrijskim in ogrskim delom cesarstva najdemo še starejše ohranjene mejnike med Štajersko in Ogrsko (Zorn in Mikša 2022; Lisec s sodelavci 2020), v Halozah med vrhovoma Vučja gora (459 m) in Sv. Avguštin (503 m) pa med Štajersko in Hrvaško (št. 4 na sliki 2, slika 4a). Mejniki med Štajersko in Ogrsko so iz 17. in 18. stoletja ter nosijo napise M.D.S. (Meta Ducatus Styriae) in M.R.H. (Meta Regni Hungariae) (Zorn in Mikša 2022). Mejniki med Štajersko in Hrvaško so brez letnice in z napisoma M.D.S. in M.R.C. (Meta Regni Croatiae).

V Ratečah (št. 5 na sliki 2, slika 4b), tik ob mejnem prehodu med Slovenijo in Italijo na sedanji državni meji, najdemo nekdanji deželni mejnik med deželama Kranjsko in Furlanijo - Julijsko krajino.

Slika 5: Mejniki svobodnega mesta Trst in švarceneškega gospostva iz leta 1818: a.) največji z latinskim napisom in grbom Trsta ob cesti Lokev-Bazovica (št. 6 na sliki 2), b.) na vrhu Kokoši, na Jermancu, z napisi na treh straneh (št. 7 na sliki 2) in c.) v Orleku, ob železniški progi z napisom SESSANA in grbom Petačev (št. 8 na sliki 2) (foto: Mihaela Triglav Čekada).



Nekoliko nižjo upravno vlogo od deželnih mejnikov so imeli mejniki med svobodnim mestom Trst in švarceneškim gospostvom, hkrati tudi goriškim okrožjem. Na njih najdemo reliefna grba mesta Trst in gospostva Švarcenek. Trst predstavlja helebarda svetega Sergeja, Švarceneške ali Petače pa pèta s sedmimi žebli ali novčiči. Ohranjeni mejniki imajo vklesano letnico 1818, torej leto franciscejske zemljiškokatastrske izmere. So pa na njihovih mestih morali predhodno, vsaj od leta 1632 naprej, stati že drugi mejniki, ki so bili leta 1751 obnovljeni, saj o tem priča latinski napis na največjem, skoraj dva metra visokem mejniku (št. 6 na sliki 2, slika 5a) tik ob cesti Lokev–Bazovica.

Na sedanji meji katastrske občine Lokev se je na originalnih mestih ohranilo vseh sedem zaporednih oštevilčenih mejnikov. Pričnejo se na vrhu hriba Kokoš (672 m), na Jermancu (št. 7 na sliki 2, slika 5b), s klesanim mejnikom, ki ima napise na treh straneh in označuje mejo treh katastrskih občin, nadaljujejo z dvema na severovzhodnem pobočju Kokoši, največjim, skoraj dva metra visokim ob cesti Lokev–Bazovica (št. 6 na sliki 2), še dvema na meji Lipice ter kamnitim osamelcem z vklesanimi napisi na drugi strani ceste Lokev–Sežana. Še enega enake oblike in z istimi grbi najdemo tik ob slovensko-italijanski meji, blizu železniške proge ob vasi Orlek (št. 8 na sliki 2, slika 5c) (Triglav Čekada, Rože in Škafar 2022). Vsi ti mejniki so že vpisani v register kulturne dediščine (Triglav Čekada 2024).

Mejniki nekdanjih gospostev

Na mejah katastrskih občin najdemo še starejše mejnike nekdanjih gospostev. Predstavljamo le izbrane, v gozdovih pa vsekakor najdemo še druge. Večina starejših mejnikov nekdanjih gospostev je okrašena z grbi, najdemo pa tudi take brez njih. Na nekdanjem Kranjskem so takšni mejnika gospostva Jama iz leta 1691, ki ju najdemo v gozdovih Hrušice nad Postojno (Triglav Čekada, Kozorog in Premrl 2025) ter mejniki gospostva Ortnek iz leta 1673 na območju Velikih Lašč (Hočvar 2015; Starič 2025). Žal ne stojijo več na originalnih mestih. Jamski mejnik iz Brunka oziroma Pri jesenu, kot se lokacija imenuje v urbarju iz leta 1589 (št. 9 na sliki 2, slika 6), stoji ob razpelu med starima lipama ob stari cesti Kalce–Hrušica. Mejniki je neobdelana naravna skala z vklesanimi letnico in napisi 1691 I.D., LVEK in HL.

LVEK pomeni gospostvo Jama, v nemščini Luegg, HL pa gospostvo Logatec, nemško Herrschaft Loitsch. Mejniki stoji le slabih 20 metrov od njegove prvotne lege. Ob gostišču in arheološkem parku Stara pošta v Hrušici je še en mejnik z isto letnico, ki je bil prav tako premaknjen, saj je bil nekdaj del večje žive skale, ki so jo ob zadnji širitvi ceste razstrelili (Triglav Čekada, Kozorog in Premrl 2025).

Na Banjšicah, v vaseh Kanalski Vrh (št. 10 na sliki 2, slika 7) in Bate, sta dva premaknjena klesana mejnika gospostev Kanal in Gorica iz leta 1716. Na eni strani imata reliefni grb v obliki perutnic družine Rabatta, takratnih upravnikov gospostva Kanal, na drugi pa tri vbočene in tri izbočene prečke družine Strassoldo gospostva Gorica. Na prvotni lokaciji se je ohranil le tretji tamkajšnji mejnik, pod vrhom

Slika 6 a, b, c in d: Mejniki gospostva Jama iz leta 1691 pri razpelu v Brunku oziroma Pri jesenu, ob cesti Kalce–Hrušica (št. 9 na sliki 2) z napisi 1691 I.D., LVEK in HL (foto: Mihaela Triglav Čekada).





Slika 7: Premaknjen mejnik kanalskega gospostva na Kanalskem Vrhju (št. 10 na sliki 2) z obeh strani: a.) letnica 1719 in grb družine Rabatta ter b.) grb družine Strassoldo (foto: Domen Sotenšek).

Rebro (748 m), ki je obenem še vedno mejnik katastrskih občin Deskle in Bate (Kozorog 2008; Kozorog in Triglav Čekada 2025).

Pod Krimom (1107 m) so trije klesani mejniki iz leta 1726 z reliefnimi grboma kartuzije Bistra in gospostva

Ig, ki so se ohranili na prvotnih lokacijah: preval Vrh Jamnika (št. 11 na sliki 2), preval Mišnice (št. 13) in vrh Kamenice (1050 m) (št. 14). Mejniki imajo na eni strani grb kartuzije Bistra, dvoglavega orla s črko F na prsih, na drugi pa angela grofov Engelshausov z Iga in na stranicah

še zaporedne črke in letnico (slika 8). Črka F na prsih dvoglavega orla označuje staro nemško poimenovanje za Bistro Freudenthal. Na isti meji katastrskih občin Preserje z Iško vasjo in Vrbljene najdemo še en izpuljen mejnik ter tri mejnike brez napisov ali grbov, postavljene na lokacijah, kjer so glede na franciscejske zemljiškokatastrske načrte predhodno stali mejniki iz leta 1726 (Triglav Čekada 2023; Triglav Čekada s sodelavci 2024). Takega brez grbov najhitreje najdemo na prevalu, imenovanem Zamlake, v neposredni bližini križišča makadamskih cest na Krim in Rakitna-Ig (št. 12 na sliki 2, slika 1).

Na vrhu Slivnice (1114 m) nad Cerknico so na naravni vršni skali (št. 15 na sliki 2, slika 9) vklesani križ, prav tako letnica 1726 ter črki F ter H; gre torej za mejnik med kartuzijo Bistra (Freudenthal) in gospostvom Planina (Haasberg).

Slika 8: Mejniki med gospostvoma kartuzije Bistra in Ig iz leta 1726: a.) preval Vrh Jamnika z grbom kartuzije Bistra (št. 11 na sliki 2), b.) preval Mišnice z grbom kartuzije Bistra (št. 13 na sliki 2) in c.) odbit del mejnika na vrhu Kamenice z grbom Engelshausov (št. 14 na sliki 2) (foto: Mihaela Triglav Čekada).





Slika 9: Naravna skala kot mejnik (št. 15 na sliki 2) med gospostvoma kartuzije Bistra in Planina iz leta 1726 na Slivnici (foto: Mihaela Triglav Čekada).

V nekdanji deželi Štajerski pod Pohorjem, na Planini pod Šumnikom, stoji klesan mejnik z grboma gosposčin Bistriškega gradu in Konjic (št. 16 na sliki 2, slika 10). Najdemo ga tik nad gozdno potjo, ki od cerkve Svetih Treh kraljev vodi do Velikega vrha (1344 m) v neposredni bližini akumulacijskega jezera, namenjenega zasneževanju smučišča Trije kralji. Mejniki ima na eni strani reliefni grb grofov Vetter von der Lilie, na drugi grofov Tattenbach. Razglašen je za spomenik lokalnega pomena (medmrežje 4). Mejniki sicer nima vklesane letnice, vendar je bil verjetno postavljen v drugi polovici 17. stoletja, saj Tattenbachji od leta 1671 niso bili več lastniki gosposčine Konjice (Maček 1985b).

Gosposčino Celje so nekoč označevali mejniki, na katerih je bil grb s tremi zvezdami (Mlakar 1996).

V naravi najdemo še več mejnikov katastrskih občin, ki temeljijo na mejah nekdanjih gospostev. Omenimo le tiste s konca 18. stoletja iz Idrijskega hribovja, s katerimi so razmejevali tolminsko in idrijsko gospostvo

(Kozorog in Triglav Čekada 2025), ter mejnike z letnico 1823 med gospostvoma Planina in Postojna, ki od peterokrakega mejnika Pri lepi jablani (št. 17 na sliki 2, slika 11a) ob cesti Strmica–Studeno potekajo na Javornike nad Cerknico (Triglav Čekada, Kozorog in Premrl 2025). Večina ima pred nemško kratico gospostva vklesano še črko H, ki pomeni Herrschaft, po naše gospostvo. Na nekaterih najdemo še sled, da je bila ta meja gospostev pozneje tudi meja okrožij. Taki so na primer mejniki okrožja Postojna iz leta 1823. Oglejmo si peterokraki mejnik Pri lepi jablani (slika 11a), ki nosi vklesane napise HH, HL in BHA. HH pomeni gospostvo Planina (Haasberg), HL gospostvo Jama (Luegg) ter BHA okrožno središče Postojna (Bezirkshauptmannschaft Adelsberg). Drugi imajo dodane napise Kreis in Bezirk, tak je mejnik iz leta 1819 med nekdanjima okrožjema Istra in Reka (št. 18 na sliki 2, slika 11b) v Matarskem ali Podgrajskem

Slika 10: Mejniki nad Svetimi Tremi kralji na Pohorju (št. 16 na sliki 2) z obeh strani: a.) grb grofov Tattenbachov in b.) grb grofov Vetter von der Lilie (foto: Stane Tršan).





Slika 11: Mejnika okrožij: a.) Pri lepji jablani ob cesti Strmica–Studeno (št. 17 na sliki 2) in b.) v Matarskem podolju, ob glavni cesti med vasema Markovščina in Gradišče pri Materiji (št. 18 na sliki 2) (foto: Mihaela Triglav Čekada).

podolju, med vasema Markovščina in Gradišče pri Materiji ob cesti Trst–Reka (Triglav Čekada, Rože in Škafar 2022). Tudi ta dva primera sta že vpisana v register kulturne dediščine (medmrežje 5 in 6).

Na drugih mejah gospostev so se iz časa franciscejske zemljiškokatastrske izmere ponekod ohranili le običajni klesani mejniki katastrskih občin, na katerih so vklesana imena sosednjih vasi ter letnica izmere. Poleg imena imajo včasih izpisano še besedo Dorf (vas). Ponekod drugod so na takih mejah še zelo podobni mejniki srenj oziroma agrarnih skupnosti, večina jih ima poznejše letnice od franciscejske zemljiškokatastrske izmere, saj se je večino skupnih zemljišč urejalo šele po zemljiški odvezi. Poleg letnice mejnike srenj večkrat izdaja še beseda Gemeinde, ki pomeni skupnost in nakazuje na srenjo (npr. Triglav Čekada in Bratož - Ježek 2024). Na sliki 12a je prikazan tak mejnik katastrske občine Prešnica iz leta 1819 z

nekdanje meje gospostev Mokovo in Podgrad pod Slavnikom (št. 19 na sliki 2), na sliki 12b pa mejnik srenje Prešnica iz leta 1836, ki stoji v neposredni bližini prej omenjene meje katastrskih občin (št. 20 na sliki 2).

Slika 12: Mejnika na nekdanji meji gospostev Mokovo in Podgrad pod Slavnikom: a.) mejnik katastrskih občin iz franciscejske zemljiškokatastrske izmere leta 1819 na sedlu med vrhoma Jezero (753 m) in Špičnik (776 m) (št. 19 na sliki 2) in b.) mejnik srenj iz leta 1836 v Strpenju pod Glavico (646 m) (št. 20 na sliki 2) (foto: Mihaela Triglav Čekada).



Sklep

Večina obravnavanih mejnikov je neprecenljiv del naše zgodovinske in kulturne dediščine. Ohranili so se na svojih originalnih lokacijah in jih moramo še vnaprej skrbno varovati, saj so, čeprav so izgubili vlogo mejnikov nekdanjih gospostev, okrajev, okrožij in dežel, še vedno veljavni mejniki naših katastrskih občin. Meje katastrskih občin pa imajo še vedno pomembno vlogo v sodobnem katastru nepremičnin in gozdarskih evidencah. Zato tiste meje katastrskih občin, ki temeljijo na mejah nekdanjih gospostev, veljajo za najdlje trajajočo, še vedno veljavno upravno razdelitev Slovenije. Kot smo pokazali v članku, nemalokrat s pomočjo ohranjenih starih mejnikov gospostev take meje lahko sledimo v preteklost celo do 17. stoletja. Ti stari mejniki prav tako dokazujejo, da lahko tudi na

originalnih lokacijah kljubujejo s tem zaščitili. Varujmo jih v naravi, rodovom zanamcev, geodetom pa še zobu časa, zato jih ne smemo pre- da bodo lahko o svojem temeljnem vnaprej omogočali natančno izmero stavljati v muzejske depoje, da bi jih poslanstvu mejnika pričali še veliko njihove lokacije.

Viri in literatura

1. Dolinar, F. M., Gabrič, A., Golec, B., Kosi, M., Nabergoj, T., Rihartšič, M. 2011: Slovenski zgodovinski atlas. Ljubljana.
2. Hočevnar, T. 2015: Gospodstvo Ortnek. Velike Lašče.
3. Hrobat, K. 2009: Folklor v vlogi označevanja vaških mej kot prostorskih vzrzi v onostranstvo: primer Rodika. *Studia mythologica Slavica* 12.
4. Korošec, B. 1993: Gozdovi Slovenije skozi čas: Prostorske registrature in mapiranje gozdov do leta 1828. Ljubljana.
5. Kozorog, E. 2008: Mejna znamenja na Severnem Primorskem. *Goriški letnik: zbornik Goriškega muzeja* 32.
6. Kozorog, E., Triglav Čekada, M. 2025: Mejniki gospostev severne Primorske. Ljubljana.
7. Lisec, A., Dajnko, J., Flogie Dolinar, E., Čeh, M. 2020: Mreža mejna in mejnikov: nominacija za UNESCOVO svetovno dediščino. *Geodetski vestnik* 64-3.
8. Maček, J. 1985a: Gospodarjenje z gozdovi na državnih gosposčinah v Sloveniji v XVIII. stoletju. Pomen zgodovinske perspektive v gozdarstvu: Gozdarski študijski dnevi 1985. Ljubljana.
9. Maček, J. 1985b: O gospodarjenju z gozdovi na državnih gosposčini v Konjicah na prehodu iz 18. v 19. stoletje. *Gozdarski vestnik* 35-4.
10. Medmrežje 1: Kokra – Deželna mejna kamna med Kranjsko in Koroško. https://geohub.gov.si/ghapp/giskd/?showLayers=MK_EVRD_6832&query=MK_EVRD_6832_0%2CEID%2C1-15830 (20. 10. 2025).
11. Medmrežje 2: Zajasovnik – Mejni deželni kamen. https://geohub.gov.si/ghapp/giskd/?showLayers=MK_EVRD_6832&query=MK_EVRD_6832_0%2CEID%2C1-10469 (20. 10. 2025).
12. Medmrežje 3: Kozji Vrh nad Dravogradom – Mejni kamen. https://geohub.gov.si/ghapp/giskd/?showLayers=MK_EVRD_6832&query=MK_EVRD_6832_0%2CEID%2C1-07458 (20. 10. 2025).
13. Medmrežje 4: Planina pod Šumikom – Mejniki. https://geohub.gov.si/ghapp/giskd/?showLayers=MK_EVRD_6832&query=MK_EVRD_6832_0%2CEID%2C1-2015 (20. 10. 2025).
14. Medmrežje 5: Studeno pri Postojni – Mejni kamen pod staro cesto. https://geohub.gov.si/ghapp/giskd/?showLayers=MK_EVRD_6832&query=MK_EVRD_6832_0%2CEID%2C1-23902 (20. 10. 2025).
15. Medmrežje 6: Markovščina – Mejni kamen med katastrskima občinama Markovščina in Gradišče. https://geohub.gov.si/ghapp/giskd/?showLayers=MK_EVRD_6832&query=MK_EVRD_6832_0%2CEID%2C1-30999 (20. 10. 2025).
16. Melik, A. 1950: Planine v Julijskih Alpah. Ljubljana.
17. Mlakar, G. 1996: Meje: posestne in državne. Ljubljana.
18. Perko, F. 2011: Gozd lahko živi brez človeka, ljudje ne morejo brez gozda: raba in gospodarjenje z gozdovi v Sloveniji od začetkov do danes. Ljubljana.
19. Slak, J., Triglav, J., Koračin, K., Ravnihar, F. 2020: Slovenska zemlja na katastrskih načrtih: zemljiškokatastrski načrti skozi čas. Ljubljana.
20. Smole, M. 1985: Gozdni redi in zakoni kot vir za gozdarsko zgodovino. Pomen zgodovinske perspektive v gozdarstvu: Gozdarski študijski dnevi 1985. Ljubljana.
21. Starič, M. 2025: Konfini ali mejni kamni med ortneškim in turjaškim gospostvom. <https://zavod-paras.org/w/mejni-kamni-konfini/> (28. 10. 2025).
22. Šmitek, Z. 2004: Mitološko izročilo Slovencev – svetinje preteklosti. Ljubljana.
23. Triglav Čekada, M. 2022: Meje katastrskih občin in rimske ostaline. *Geodetski vestnik* 66-4.
24. Triglav Čekada, M. 2023: Meje katastrskih občin pod Krimom: po sledih meje med Bistro in Engelshausi iz leta 1726. *Geodetski vestnik* 67-3.
25. Triglav Čekada, M. 2024: Deset starih mejnikov katastrskih občin vpisanih v Register kulturne dediščine. *Geodetski vestnik* 68-1.
26. Triglav Čekada, M., Bratož - Ježek, B. 2024: Mejna jama in drugi zanimivi katastrski mejniki okoli Socerba in doline Glinščice. *Geodetski vestnik* 68-1.
27. Triglav Čekada, M., Kozorog, E., Premrl, B. 2025: Mejniki gospostva Jama (Luegg) v gozdovih Hrušice. *Geodetski vestnik* 69-2.
28. Triglav Čekada, M., Oven, K., Škafar, R., Lisec, A. 2024: Mejniki kartuzije Bistra iz leta 1726. Ljubljana.
29. Triglav Čekada, M., Rože, A., Škafar, R. 2022: Mejna znamenja katastrskih občin na Krasu, Matarskem podolju in v Brkinih: med dejstvi in mitologijo. *Geodetski vestnik* 66-3.
30. Zorn, M., Mikša, P. 2022: Mejniki na štajersko-ogrski meji: nekaj primerov iz občine Ljutomer in okolice. *Kronika* 70-3.
31. Žontar, J. 1980: Nastanek in razvoj upravnih okrajev na Slovenskem do leta 1848. *Zgodovinski časopis* 34-1/2.